

TRENING 1 –klasa 8

ZAGADNIENIA:

1. Lektury:

- A. Mickiewicz „Dziady”,
- A. Mickiewicz „Reduta Orzona”,
- A. Fredro „Zemsta”,
- J. Słowacki „Balladyna”,
- A. de Saint - Exupery „Mały Książę”.

2. Części mowy.

3. Części zdania.

4. Zdanie pojedyncze rozwinięte, nierozwinięte.

5. Równoważnik zdania.

6. Zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie.

7. Zdanie wielokrotnie złożone.

8. Środki stylistyczne:

1. Analiza i interpretacja utworu

Środek stylistyczny	Przykład	Funkcja w tekście
personifikacja (uosobienie) nadań przedmiotom, pojęciom, roślinom lub zwierzętom cech ludzkich	<i>wściekłość podaje ramię łagodności oflary patrzy błogo w oczy kęsa.</i> W. Szymanowska, <i>Wskazania z teatru</i>	<ul style="list-style-type: none"> dynamizuje opis podkreśla emocje osoby mówiącej podnosi wartość danego elementu
porównanie zestawienie jednego zjawiska z innym, pod pewnym względem podobnym, za pomocą spójników: <i>jak</i> (jako), <i>jakby</i> , <i>niby</i>	<i>Wóz nurza się w zieloność i jak łódka brodzi</i> A. Mickiewicz, <i>Steć szermarskie</i>	<ul style="list-style-type: none"> uwypatnia cechę zjawiska (poprzez wskazanie na jego podobieństwo do innego zjawiska)
porównanie homeryckie obszerne porównanie, w którym człon porównujący jest rozbudowany do samodzielnego obrazu	<i>Jako oliwka mała pod wysokim sadem / k dzie z ziemię ku górze z macierzyński śladem, / Jeszcze ani gałązek, ani listków rodząc, / Sarna tylko dopiro szczupłym prątkiem wschodząc; / Tę jesli, ostre ciernie lub rodne pokrzywy / Uprzątając, sadow- nik podciął ukwapliwy, / Mdeje zaraz, a zbywszy siły przyrodzonej, / Upada przed nogami matki ulubionej; / Takci sie mój najmilszej Orszul dostało</i> J. Kochanowski, <i>Ten V</i>	<ul style="list-style-type: none"> uwypatnia cechę opisywanej sytuacji, osoby odkrywa nieoczekiwane podobieństwo
zdrobnienie wyraz pomniejszający wielkość lub znaczenie wyrazu pierwotnego	<i>Zajączek jeden młody [...] Past się trawką, zidkami w polu i ogrodzie</i> I. Krasicki, <i>Przyjaciele</i>	<ul style="list-style-type: none"> ujawnia uczucia osoby mówiącej – zwykle wyraża sympatię, życzliwość, czułość wprowadza pogodny, radosny nastrój
zgrubienie wyraz wyolbrzymiający i wzmacniający znaczenie wyrazu pierwotnego	<i>A zbódców było dwunastu. Brody ich długie, kręcone wagaśta</i> A. Mickiewicz, <i>Powrót taty</i>	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na emocje osoby mówiącej – przeważnie wyraża niechęć, lekceważenie, żartobliwy dystans
eufemizm wyraz lub sformułowanie użyte zamiast słów niegrzecznych, dosadnych, nieostojowych	<i>w drugim roku wojny zabili pana od przyrody łobuzy od historii</i> (zamiast zbrodniarza) Z. Herbert, <i>Pan od przyrody</i>	<ul style="list-style-type: none"> łagodzi znaczenie zastępowanych słów osłabia emocjonalny charakter wypowiedzi
neologizm nowy wyraz, który do tej pory nie istniał w języku, utworzony zgodnie z regułami słowotwórstwa	<i>Ogród pana Błyszczczyńskiego zielenieje na wymroczu, [...] Sam go wywiódł z nicości Błyszczczyłami swych oczu.</i> B. Leśmian, <i>Pan Błyszczczyński</i>	<ul style="list-style-type: none"> może nadawać wypowiedzi żartobliwy charakter
archaizm wyraz przestarzały, który wyszedł już z użycia	<i>– Prawię ludzie – i bogdaj szusznie, że wkrótce musi wielka wojna nastąpić [...].</i> H. Sienkiewicz, <i>Krzyżacy</i>	<ul style="list-style-type: none"> wprowadza w klimat dawnych czasów buduje podniosły nastrój
alegoria znak (postać, zwierzę, zdarzenie, przedmiot), który poza znaczeniem dosłownym ma znaczenie domyślne, umowne; alegoria jest jednoznaczna	róża to alegoria miłości lilia to alegoria niewinności sowa to alegoria mądrości lis to alegoria przebiegłości lew to alegoria waleczności	<ul style="list-style-type: none"> jest elementem kompozycyjnym utworów dydaktycznych (np. bajek, przypowieści) zwiększa obrazowość pojęcia
symbol znak (postać, zdarzenie, przedmiot), który poza znaczeniem dosłownym wyraża treści głęboko ukryte, niejasne; symbol jest wieloznaczny – można go interpretować na wiele sposobów	ogień może symbolizować niebezpieczeństwo, zagrożenie, ciepło rodzina, miłość, niemętność	<ul style="list-style-type: none"> buduje nastrój tajemniczości zwiększa wieloznaczność tekstu budzi odległe skojarzenia

Środek stylistyczny	Przykład	Funkcja w tekście
apostrofa bezpośredni, uroczysty zwrot do adresata (przedmiotu, osoby, bóstwa)	<i>Gościu, siądź pod mym liściem, a odpocznij sobie!</i> J. Kochanowski, <i>Na łopę</i>	<ul style="list-style-type: none"> podkreśla emocjonalny stosunek nadawcy do adresata nadaje wypowiedzi podniosły charakter
inwokacja rozbudowana apostrofa na początku utworu, w której autor zwraca się do muzy, bóstwa z prośbą o natchnienie	<i>Litwo! Ojczyzno moja! Ty jesteś jak zdrowie. / Ile cię trzeba cenić, ten tylko się dowie, / Kto cię stracił. / Dziś piękność twą w całej ozdobie / Widzę i opisują, bo tęsknią po tobie.</i> A. Mickiewicz, <i>Pan Tadeusz</i>	<ul style="list-style-type: none"> nadaje wypowiedzi uroczysty charakter ujawnia emocjonalny stosunek nadawcy do adresata przykuwa uwagę, angażuje odbiorcę tekstu
pytanie retoryczne pytanie, na które nie oczekuje się odpowiedzi	<i>Któż zbadał puszcze litewskich przepasne krainy, Aż do samego środka, do jądra gęstwiny?</i> A. Mickiewicz, <i>Pan Tadeusz</i>	<ul style="list-style-type: none"> przykuwa uwagę odbiorcy skłania go do refleksji, przemyśleń ożywia wypowiedź, czasem nadaje jej dramatyczny charakter
powtórzenie powtórzenie tych samych słów w całym utworze lub jego fragmencie	<i>Ciemno wszędzie, głucha wszędzie, Co to będzie, co to będzie?</i> A. Mickiewicz, <i>Dziady cz. II</i>	<ul style="list-style-type: none"> podkreśla znaczenie powtarzanych słów uwydatnia rytmiczność wypowiedzi
anafora powtórzenie tych samych słów na początku kolejnych wersów lub zdań	<i>Żem często dumał nad mogiłą ludzi, Żem prawie nie znał rodzinnego domu, Żem był jak pielgrzym, co się w drodze trudzi</i> J. Słowacki, <i>Hymn (Smutno mi, Boże...)</i>	<ul style="list-style-type: none"> uwydatnia znaczenie powtarzanych słów podkreśla rytmiczność wypowiedzi, nadaje jej wyrazisty charakter wprowadza wyliczenia
wykrzyknienie wykrzyknikowe zdanie lub równoważnik zdania	<i>Hej! Gerwazy! Daj gwintówkę! Niechaj strącę tę makówkę!</i> A. Fredro, <i>Zemsta</i>	<ul style="list-style-type: none"> ujawnia silne emocje osoby mówiącej
rym powtórzenie jednakowych lub podobnych zakończeń wyrazów	<i>Sponad wiślanych łaci fał wiosenny, chłodny więdr, łaci ku mojej ziemi w dół, ku śnieżnym szczytom Tędr.</i> K. Przerwa-Tetmajer, <i>Pozdrowienie</i>	<ul style="list-style-type: none"> zwraca uwagę na relacje między rymującymi się wyrazami nadaje wypowiedzi rytmiczny charakter
rytm powtarzalność tych samych elementów w utworze, np. stała liczba sylab w kolejnych wersach, regularne rozmieszczenie rymów	<i>Wiś spokojna, wiś wesoła, (B) Który głos (twoj) chwale zdola? (B)</i> J. Kochanowski, <i>Pieśń świętojańska o sobótce (Panna XX)</i>	<ul style="list-style-type: none"> ożywia utwór lub go spowalnia
wyraz dźwiękonaśladowczy (onomatopeja) wyraz naśladujący swoim brzmieniem rzeczywisty dźwięk	<i>I przewrócił się, i wpadł Na szumiący senny sad, Gdzie cichutka i leciutka Liście pieszcz i szeleścił Drugi wiatr...</i> J. Tuwim, <i>Dwa wiatry</i>	<ul style="list-style-type: none"> oddaje efekty brzmieniowe opisywanego zjawiska buduje nastrój utworu

■ Jak formy fleksyjne i znaki interpunkcyjne wpływają na styl tekstu

- **czasowniki w czasie teraźniejszym** dynamizują i ożywiają opowiadanie
- **czasowniki w czasie przeszłym** ukazują dystans czasowy wobec opisywanej sytuacji
- **formy 1 os. lp. (ja)** podkreślają, że osoba mówiąca wyraża własne, subiektywne poglądy
- **formy 1 os. lm. (my)** sugerują, że osoba mówiąca wypowiada się obiektywnie, w imieniu grupy
- **pytajnik (?)** wskazuje na intencję osoby mówiącej – sygnalizuje jej niewiedzę, ciekawość, wahanie, niepewność
- **wykrzyknik (!)** podkreśla silne emocje nadawcy – uwydatnia rozkaz, nakaz, żądanie, życzenie, okrzyk
- **wielokropek (...)** wskazuje na przerwanie wypowiedzi – wyraża niepewność, niezdecydowanie, wahanie, zaskoczenie, zadumę